

Margaret Thatcher

Politika Margaret Thatcher, ki je bila predsednica britanske vlade od leta 1979 do leta 1990, ni pustila pečata le na britanskem gospodarstvu, ampak tudi na svetovnem gospodarstvu, mnogo njenih ukrepov pa je še posebej aktualnih tudi danes pri spopadanju z gospodarsko krizo.

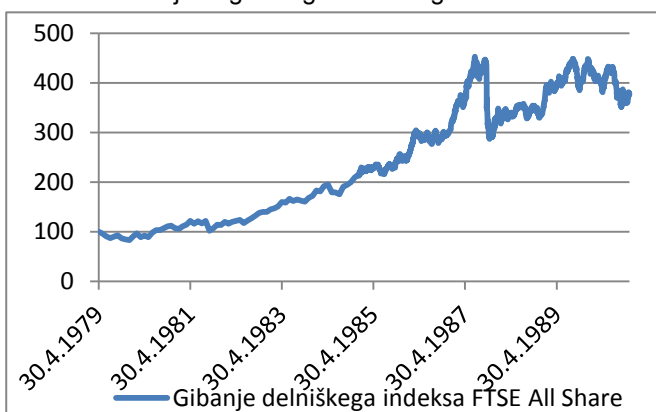
Margaret Thatcher, predsednica angleške Konzervativne stranke, je bila že takoj po nastopu prvega mandata izredno liberalno usmerjena, celo za današnje razmere. Na naraščajočo inflacijo, pešajoče gospodarstvo in izredno obsežno z davki obremenjeno državo je odgovorila z restriktivno denarno politiko, zniževanjem davkov, odpiranjem države tujemu kapitalu in obsežno privatizacijo. Nenazadnje je zanimivo, da je obrnila hrbet keynesianskemu socializmu, ki ga je utemeljil seveda britanski Keynes.

Prvi mandat je Margaret Thatcher začela v času stagflacije, torej v času naraščajoče inflacije in nizke gospodarske rasti, ki jo je zaznamovala visoka stopnja brezposelnosti. Njen odgovor na **visoko inflacijo**, ki je v letu 1980 že presegala 20 %, je bila izrazito restriktivna denarna politika, v obliki dviga obrestnih mer, in zmanjšanje državnega trošenja. Že v letu 1982 se je inflacija spustila pod 5 % in do konca 80-ih let se ni več približala 10 %. Uspeh pri zniževanju inflacije je bistveno pripomogel k njeni vnovični izvolitvi v letu 1983 in to kljub naraščajoči brezposelnosti in gospodarski recesiji v prvem delu njenega mandata.

Njen drugi ukrep je bil **znižanje dohodninskih stopenj**, s čimer je skušala povečati priljubljenost zasebne iniciative v podjetništvu. Njena reforma je bistveno znižala progresivnost obdavčitve, kar je bilo za takratne razmere zelo revolucionarno dejanje. Na račun dviga davka na dodano vrednost z 8 % na 15 % je Margaret Thatcher lahko znižala najvišjo dohodninsko obdavčitev s 83 % na 60 %, leta 1987 celo na 40 %, osnovno pa s 33 % na 30 %. Proti koncu zadnjega mandata je Margaret Thatcher skušala uvesti celo glavarino kot ekonomsko najbolj učinkovit, a socialno najbolj boleč davek, idejo pa je po izrazitem nasprotovanju javnosti morala opustiti. Kljub temu ideja v celoti ni zamrla, danes imajo enotno davčno stopnjo v mnogih evropskih državah, manj progresivna obdavčitev pa se vse večkrat pojavlja tudi v predlogih za spodbujanje gospodarstev.

V obdobju od 1980 do 1990 je Velika Britanija povečala svojo konkurenčnost in zanimivost za tuje vlagatelje s **privatizacijo številnih podjetij**, med največjimi velja omeniti družbi British Telecom in British Petroleum. V samem procesu privatizacije so bili domači vlagatelji **deležni popustov** pri nakupu novo izdanih delnic, s čimer je država pridobila podporo pri privatizaciji in umiku države iz gospodarstva, hkrati pa je omogočila, da je koristi kapitalizma močneje žel tudi srednji sloj. Učinki privatizacije so vidni tudi na gibanju takratnega osrednjega angleškega delniškega indeksa (glej sliko 1). Številni kritiki navajajo ravno porast brezposelnosti na račun višje dobičkonosnosti privatiziranih podjetij kot glavno slabost privatizacije, a dejstvo ostaja, da bi brez privatizacije in racionalizacije poslovanja podjetja težje konkurirala tujim multinacionalkam, utemeljila pa je tudi visoko gospodarsko rast v naslednjem desetletju.

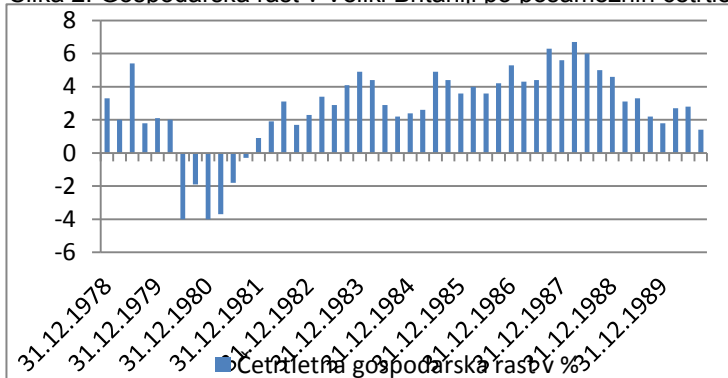
Slika 1: Gibanje angleškega delniškega indeksa

Vir: Bloomberg

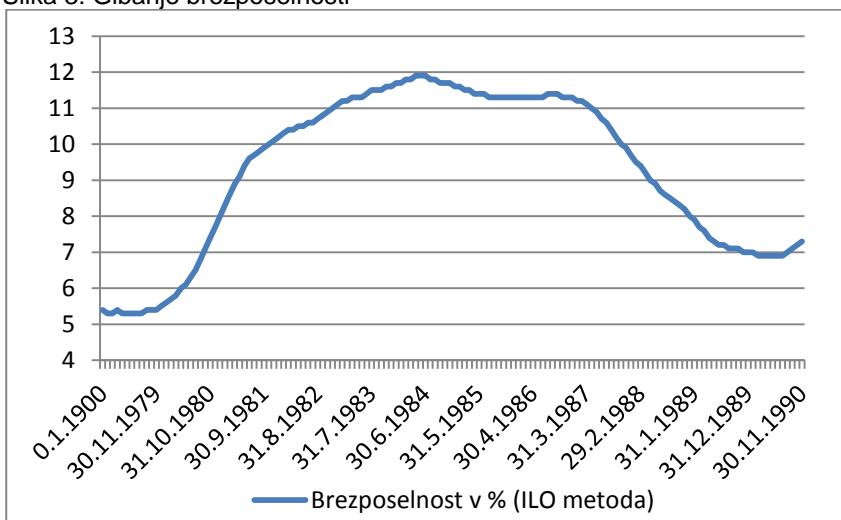
V obdobju vladavine Margaret Thatcher se je torej angleško gospodarstvo bistveno spremenilo na bolje. Kritiki Margaret Thatcher pogosto krivijo njeno politiko za zmanjšanje obsega industrije v Veliki Britaniji, pozabljajo pa, da bi se ta v vsakem primeru znižal zaradi cenejše konkurence iz Azije, ki je v tem obdobju začela strmo naraščati, in vztrajanje na državnem subvencioniranju nedobičkonosnih dejavnosti bi Veliko Britanijo vodilo tudi proti bankrotu. Hkrati je z **deregulacijo finančnega sistema** Velike Britanije, ugodnimi davčnimi stopnjami in odprtjem države tujemu kapitalu London postal eno izmed najpomembnejših svetovnih finančnih središč, kar je pozitivno vplivalo tako na gospodarsko rast države (glej sliko 2) kot tudi na zniževanje brezposelnosti. Medtem ko je 12 % stopnja brezposelnosti na začetku njenega prvega mandata dosegala najvišje ravni v razvitem svetu, je do konca njene vladavine upadla pod za takratne razmere relativno nizkih 8 % (glej sliko 3). Pozitiven vpliv na zmanjšanje brezposelnosti pa je imelo tudi **zmanjšanje moči sindikatov** in rigidnosti trga dela.

Slika 2: Gospodarska rast v Veliki Britaniji po posameznih četrtletjih

Vir: Bloomberg

Slika 3: Gibanje brezposelnosti

Vir: Bloomberg

Verjetno drži, da za vse pozitivne dosežke Velike Britanije v osemdesetih ni bila zaslužna Margaret Thatcher, ampak denimo čudna finančna politika v ZDA (omejitev višine obrestnih mer na depozite), ki je omogočila pospešen razvoj Londona kot finančnega središča, visoki prihodki od pospešenega črpanja nafte v Severnem morju, nenazadnje pa tudi koristi od vstopa in integracije v skupni evropski trg desetletje prej. Tudi zmaga v Falklandski vojni je pomenila simbolen zasuk k »novi« Veliki Britaniji in proč od Beveridgeve »Države blaginje«, ki je pomenila desetletje gospodarskega zaostajanja Velike Britanije za drugimi, bolj liberalnimi, celinskimi državami Evrope.

Margaret Thatcher ima še tako danes številne zagovornike kot tudi nasprotnike. Neizpodbitna dejstva so, da je njena politika pozitivno vplivala na ekonomsko svobodo posameznika, svobodno trgovino, manjšo davčno obremenitev posameznika, konkurenčnejše britansko gospodarstvo in manjšo vlogo države v gospodarstvu. Margaret Thatcher je torej zelo cenila svobodo posameznika in zasebno iniciativo v podjetništvu, kar potrjuje eden izmed njenih slavnejših citatov: »There can be no liberty unless there is economic liberty«. Njena stališča se tudi danes omenjajo kot zdravilo pri reševanju gospodarskih težav. **Verjetno pa tudi njeni najostrejši nasprotniki ne bi radi živeli v razmerah stagflacije, kakršne so bile v Veliki Britaniji pred nastopom prvega mandata Margaret Thatcher.**

Viri:

<http://online.wsj.com/article/SB10001424052702304510704575562883077035078.html>

<http://www.guardian.co.uk/business/2013/apr/08/margaret-thatcher-transform-britain-economy>

<http://www.economist.com/blogs/blighty/2013/04/margaret-thatcher-0>

<http://www.telegraph.co.uk/news/politics/margaret-thatcher/9979362/Margaret-Thatcher-the-economic-achievements-and-legacy-of-Thatcherism.html>